

**Teorie rozwoju człowieka / Barbara M. Newman, Philip R. Newman. –  
Wydanie I. – Warszawa, 2024**

Spis treści

|                                                                                                    |            |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Przedmowa</b>                                                                                   | <b>XV</b>  |
| <b>Przedmowa do wydania polskiego</b>                                                              | <b>XXI</b> |
| <b>Rozdział 1</b>                                                                                  |            |
| <b>Wprowadzenie</b>                                                                                | <b>1</b>   |
| Pytania kierunkowe                                                                                 | 1          |
| Opis przypadku                                                                                     | 1          |
| Co to jest rozwój?                                                                                 | 5          |
| Co to jest teoria?                                                                                 | 6          |
| Składniki teorii                                                                                   | 7          |
| Wymagania stawiane każdej dobrej teorii                                                            | 8          |
| Czego oczekujemy od teorii rozwoju?                                                                | 10         |
| Co zrobić, aby zrozumieć rozwój człowieka? Wyzwania psychologii<br>rozwoju człowieka w biegu życia | 14         |
| Dlaczego jest tyle teorii? Którą z nich powinienem wybrać?                                         | 17         |
| Struktura podręcznika                                                                              | 18         |
| Pytania do refleksji i ćwiczenia                                                                   | 20         |
| Słowa kluczowe                                                                                     | 20         |
| Bibliografia                                                                                       | 21         |
| <b>CZĘŚĆ I</b>                                                                                     |            |
| <b>TEORIE AKCENTUJĄCE ROLĘ CZYNNIKÓW BIOLOGICZNYCH<br/>W ROZWOJU</b>                               | <b>23</b>  |
| Bibliografia                                                                                       | 24         |
| <b>Rozdział 2</b>                                                                                  |            |
| <b>Teoria ewolucyjna</b>                                                                           | <b>25</b>  |
| Pytania kierunkowe                                                                                 | 26         |
| Opis przypadku                                                                                     | 26         |
| Kontekst historyczny                                                                               | 27         |
| Kluczowe pojęcia                                                                                   | 28         |
| Dobór naturalny                                                                                    | 28         |
| Adaptacja                                                                                          | 31         |
| Ewolucja i gatunek ludzki                                                                          | 33         |
| Darwinizm społeczny                                                                                | 36         |
| Nowe kierunki poszukiwań naukowych                                                                 | 37         |
| Etologia                                                                                           | 37         |

|                                                                                                                      |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Psychologia ewolucyjna                                                                                               | 39 |
| Przykład badawczy: przywiązanie                                                                                      | 42 |
| Rozwój przywiązania                                                                                                  | 42 |
| Kształtowanie się przywiązania wobec matki, ojca i innych osób                                                       | 43 |
| Wzory przywiązania                                                                                                   | 44 |
| Wpływ przywiązania w dzieciństwie na późniejszy rozwój                                                               | 46 |
| Implikacje badań nad przywiązaniem dla interwencji i praktyki                                                        | 47 |
| Zastosowanie: problem pasażera na gapę                                                                               | 49 |
| Jakie strategie pozwalają współpracującym jednostkom rozwijać się, pomimo obecności pasażerów na gapę?               | 50 |
| Implikacje problemu pasażera na gapę dla edukacji i środowiska pracy                                                 | 50 |
| W jaki sposób teoria ewolucji odpowiada na podstawowe pytania, na które powinna odpowiadać teoria rozwoju człowieka? | 52 |
| Krytyka teorii ewolucji                                                                                              | 56 |
| Mocne strony                                                                                                         | 57 |
| Ograniczenia                                                                                                         | 58 |
| Pytania do refleksji i ćwiczenia                                                                                     | 61 |
| Słowa kluczowe                                                                                                       | 61 |
| Polecane materiały                                                                                                   | 62 |
| Bibliografia                                                                                                         | 63 |

### **Rozdział 3**

|                                                                                                                               |           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>Teoria psychoanalityczna</b>                                                                                               | <b>69</b> |
| Pytania kierunkowe                                                                                                            | 70        |
| Opis przypadku                                                                                                                | 70        |
| Kontekst historyczny                                                                                                          | 71        |
| Kluczowe pojęcia                                                                                                              | 73        |
| Obszary świadomości                                                                                                           | 73        |
| Popędy                                                                                                                        | 76        |
| Wszystkie zachowania są motywowane                                                                                            | 77        |
| Trzy struktury osobowości                                                                                                     | 77        |
| Fazy rozwoju psychoseksualnego                                                                                                | 80        |
| Mechanizmy obronne                                                                                                            | 83        |
| Identyfikacja i przeniesienie                                                                                                 | 86        |
| Nowe kierunki                                                                                                                 | 87        |
| Psychologia ego                                                                                                               | 87        |
| Teoria relacji z obiektem                                                                                                     | 89        |
| Przykład badawczy: dowody na rzecz skuteczności terapii psychodynamicznej                                                     | 92        |
| Kluczowe cechy terapii psychodynamicznej                                                                                      | 93        |
| Dowody skuteczności terapii psychodynamicznej                                                                                 | 93        |
| Sugestie dla przyszłych badań                                                                                                 | 94        |
| Zastosowanie: teoria psychoanalityczna a rodzicielstwo                                                                        | 95        |
| W jaki sposób teoria psychoanalityczna odpowiada na podstawowe pytania, na które powinna odpowiadać teoria rozwoju człowieka? | 98        |

|                                   |     |
|-----------------------------------|-----|
| Krytyka teorii psychoanalitycznej | 102 |
| Mocne strony                      | 102 |
| Ograniczenia                      | 105 |
| Pytania do refleksji i ćwiczenia  | 108 |
| Słowa kluczowe                    | 108 |
| Polecane materiały                | 109 |
| Bibliografia                      | 110 |

## **Rozdział 4**

|                                                                                                                                 |            |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Teoria poznawcza</b>                                                                                                         | <b>113</b> |
| Pytania kierunkowe                                                                                                              | 114        |
| Opis przypadku                                                                                                                  | 114        |
| Kontekst historyczny                                                                                                            | 115        |
| Kluczowe pojęcia                                                                                                                | 117        |
| Schematy                                                                                                                        | 117        |
| Organizacja                                                                                                                     | 118        |
| Adaptacja                                                                                                                       | 118        |
| Stadia rozwoju                                                                                                                  | 119        |
| Egocentryzm                                                                                                                     | 132        |
| Innowacyjne metody badawcze                                                                                                     | 134        |
| Nowe kierunki                                                                                                                   | 135        |
| Rozumowanie moralne                                                                                                             | 135        |
| Poznanie społeczne                                                                                                              | 137        |
| Przetwarzanie informacji                                                                                                        | 140        |
| Teoria centralnych struktur pojęciowych                                                                                         | 143        |
| Teoria rozumowania postformalnego                                                                                               | 145        |
| Przykład badawczy: metapoznanie                                                                                                 | 146        |
| Zastosowanie: nauczanie wiedzy matematyczno-logicznej                                                                           | 149        |
| W jaki sposób teoria poznawczo-rozwojowa odpowiada na podstawowe pytania, na które powinna odpowiadać teoria rozwoju człowieka? | 151        |
| Krytyka teorii poznawczej                                                                                                       | 155        |
| Mocne strony                                                                                                                    | 155        |
| Ograniczenia                                                                                                                    | 157        |
| Pytania do refleksji i ćwiczenia                                                                                                | 160        |
| Słowa kluczowe                                                                                                                  | 160        |
| Polecane materiały                                                                                                              | 161        |
| Bibliografia                                                                                                                    | 162        |

## **CZĘŚĆ II**

|                                                                                    |            |
|------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>TEORIE, KTÓRE PODKREŚLAJĄ ROLĘ CZYNNIKÓW ŚRODOWISKOWYCH W ROZWOJU CZŁOWIEKA</b> | <b>169</b> |
| Bibliografia                                                                       | 171        |

## **Rozdział 5**

|                           |            |
|---------------------------|------------|
| <b>Teorie uczenia się</b> | <b>173</b> |
|---------------------------|------------|

|                                                                                                                       |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Pytania kierunkowe                                                                                                    | 173 |
| Opis przypadku                                                                                                        | 174 |
| Kontekst historyczny                                                                                                  | 177 |
| Podstawowe pojęcia czterech teorii uczenia się                                                                        | 177 |
| Warunkowanie klasyczne                                                                                                | 177 |
| Warunkowanie sprawcze                                                                                                 | 182 |
| Społeczne uczenie się                                                                                                 | 187 |
| Modelowanie                                                                                                           | 188 |
| Poznawczy behawioryzm, czyli koncepcja poznawczo-behawioralna                                                         | 189 |
| Nowe kierunki badań                                                                                                   | 193 |
| Teoria społeczno-poznawcza                                                                                            | 193 |
| Teoria uczenia się przez doświadczenie                                                                                | 196 |
| Przykład badania: wyuczona bezradność i wyuczona zaradność                                                            | 199 |
| Praktyczne zastosowanie wiedzy wynikającej z teorii: terapia poznawczo-behawioralna                                   | 201 |
| Jak teorie uczenia się odpowiadają na podstawowe pytania, na które każda teoria rozwoju człowieka powinna odpowiadać? | 204 |
| Krytyka teorii uczenia się                                                                                            | 211 |
| Mocne strony                                                                                                          | 212 |
| Ograniczenia                                                                                                          | 213 |
| Pytania do refleksji i ćwiczenia                                                                                      | 216 |
| Słowa kluczowe                                                                                                        | 216 |
| Polecane materiały                                                                                                    | 218 |
| Bibliografia                                                                                                          | 218 |

## **Rozdział 6**

|                                                                                                                             |            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Teoria ról społecznych</b>                                                                                               | <b>223</b> |
| Pytania kierunkowe                                                                                                          | 224        |
| Opis przypadku                                                                                                              | 224        |
| Kontekst historyczny                                                                                                        | 226        |
| Kluczowe pojęcia                                                                                                            | 227        |
| Definicja roli społecznej                                                                                                   | 227        |
| Wymiary odgrywania roli                                                                                                     | 228        |
| Wzajemne role                                                                                                               | 230        |
| Oczekiwania i normy dotyczące roli                                                                                          | 230        |
| Wpływ wielu ról na rozwój                                                                                                   | 231        |
| Stresory związane z zarządzaniem wieloma rolami                                                                             | 232        |
| Znaczenie zmian ról społecznych dla rozwoju                                                                                 | 234        |
| Nowe kierunki: rozwój ról płciowych                                                                                         | 236        |
| Oczekiwania dotyczące ról płciowych                                                                                         | 238        |
| Rozwój schematu roli płciowej                                                                                               | 238        |
| Preferencje płci                                                                                                            | 239        |
| Preferencje i oczekiwania kulturowe                                                                                         | 240        |
| Przewartościowanie wcześniejszych standardów ról płciowych i uczenie się nowych w okresie dojrzewania i wczesnej dorosłości | 241        |

|                                                                                                                             |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Zmiana standardów ról płciowych                                                                                             | 242 |
| Nonkonformizm płciowy                                                                                                       | 245 |
| Przykład badawczy: równowaga między życiem zawodowym a prywatnymi i role płciowe                                            | 246 |
| Typologia par, w których pracują dwie osoby                                                                                 | 247 |
| Korzyści płynące z pełnienia wielu ról                                                                                      | 248 |
| Wyzwania związane z pełnieniem wielu ról                                                                                    | 248 |
| Zastosowanie: wspieranie rodzin i młodzieży uchodźczej                                                                      | 249 |
| W jaki sposób teoria ról społecznych odpowiada na podstawowe pytania, na które powinna odpowiadać teoria rozwoju człowieka? | 252 |
| Krytyka teorii ról społecznych                                                                                              | 256 |
| Mocne strony                                                                                                                | 256 |
| Ograniczenia                                                                                                                | 257 |
| Pytania do refleksji i ćwiczenia                                                                                            | 259 |
| Słowa kluczowe                                                                                                              | 260 |
| Polecane materiały                                                                                                          | 260 |
| Bibliografia                                                                                                                | 261 |

## **Rozdział 7**

|                                                                                                     |            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Teoria rozwoju w biegu życia</b>                                                                 | <b>265</b> |
| Pytania kierunkowe                                                                                  | 266        |
| Opis przypadku                                                                                      | 266        |
| Kontekst historyczny                                                                                | 267        |
| Kluczowe pojęcia                                                                                    | 270        |
| Trajektorie i momenty przejściowe                                                                   | 270        |
| Czas i miejsce historyczne                                                                          | 271        |
| Sprawczość                                                                                          | 272        |
| Przebieg życia w czasie                                                                             | 273        |
| Mechanizmy łączące zmiany historyczne i przebieg indywidualnego rozwoju                             | 274        |
| Nowe kierunki                                                                                       | 278        |
| Rola współzależnych trajektorii życia                                                               | 278        |
| Akumulacja korzyści i trudności                                                                     | 279        |
| Punkty zwrotne                                                                                      | 280        |
| Wpływ polityki społecznej na jednostki i kohorty                                                    | 281        |
| Przykład badania w nurcie psychologii rozwoju w biegu życia: praca z domu podczas pandemii COVID-19 | 283        |
| Jakie są charakterystyki osób, które mogą lub nie mogą pracować z domu?                             | 284        |
| Jak bardzo zadowoleni są pracownicy ze swojego środowiska pracy z domu?                             | 285        |
| Jak praca z domu wpłynęła na samopoczucie fizyczne i psychiczne?                                    | 286        |
| Jak praca z domu wpłynęła na interakcje ze współpracownikami?                                       | 286        |
| Czego pracownicy i pracodawcy oczekują w przyszłości od pracy z domu po opanowaniu pandemii?        | 288        |

|                                                                                                                         |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Zastosowanie: teoria biegu życia i trajektorie zachowań przestępczych                                                   | 289 |
| W jaki sposób teoria biegu życia odpowiada na podstawowe pytania, na które powinna odpowiadać teoria rozwoju człowieka? | 291 |
| Krytyka teorii biegu życia                                                                                              | 295 |
| Mocne strony                                                                                                            | 295 |
| Ograniczenia                                                                                                            | 296 |
| Pytania do refleksji i ćwiczenia                                                                                        | 298 |
| Słowa kluczowe                                                                                                          | 298 |
| Polecane materiały                                                                                                      | 299 |
| Bibliografia                                                                                                            | 299 |

## **Rozdział 8**

### **Teoria sprawiedliwości społecznej 303**

|                                                                                                                                        |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Pytania kierunkowe                                                                                                                     | 304 |
| Opis przypadku                                                                                                                         | 304 |
| Kontekst historyczny                                                                                                                   | 305 |
| Luigi Taparelli                                                                                                                        | 305 |
| Jane Addams                                                                                                                            | 305 |
| Praca socjalna                                                                                                                         | 306 |
| Frances Perkins                                                                                                                        | 306 |
| Powszechna deklaracja praw człowieka Narodów Zjednoczonych                                                                             | 307 |
| Martin Luther King, jr.                                                                                                                | 309 |
| Lawrence Kohlberg                                                                                                                      | 309 |
| John Rawls                                                                                                                             | 311 |
| Powstawanie organizacji pozarządowych                                                                                                  | 311 |
| Kluczowe pojęcia                                                                                                                       | 312 |
| Sprawiedliwość                                                                                                                         | 312 |
| Swobody i prawa obywatelskie                                                                                                           | 313 |
| Empatia, troska i przyjmowanie perspektywy                                                                                             | 314 |
| Społeczeństwo                                                                                                                          | 316 |
| Powszechne prawa człowieka                                                                                                             | 318 |
| Rasizm                                                                                                                                 | 318 |
| Aktywizm                                                                                                                               | 320 |
| Przykład badania: nierówności w zdrowiu                                                                                                | 322 |
| COVID-19 i nierówności w zdrowiu                                                                                                       | 323 |
| Zastosowanie: eksmisja                                                                                                                 | 325 |
| W jaki sposób teoria sprawiedliwości społecznej odpowiada na podstawowe pytania, na które powinna odpowiadać teoria rozwoju człowieka? | 328 |
| Krytyka teorii sprawiedliwości społecznej                                                                                              | 333 |
| Mocne strony                                                                                                                           | 333 |
| Ograniczenia                                                                                                                           | 334 |
| Pytania do refleksji i ćwiczenia                                                                                                       | 336 |
| Słowa kluczowe                                                                                                                         | 337 |
| Polecane materiały                                                                                                                     | 337 |

|              |     |
|--------------|-----|
| Bibliografia | 338 |
|--------------|-----|

|                                                         |            |
|---------------------------------------------------------|------------|
| <b>CZĘŚĆ III</b>                                        |            |
| <b>TEORIE PODKREŚLAJĄCE INTERAKCJĘ MIĘDZY JEDNOSTKĄ</b> |            |
| <b>A ŚRODOWISKIEM</b>                                   | <b>343</b> |

|                               |            |
|-------------------------------|------------|
| <b>Rozdział 9</b>             |            |
| <b>Teoria psychospołeczna</b> | <b>345</b> |

|                                                                                                                             |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Pytania kierunkowe                                                                                                          | 345 |
| Opis przypadku                                                                                                              | 346 |
| Kontekst historyczny                                                                                                        | 348 |
| Kluczowe pojęcia                                                                                                            | 350 |
| Stadia rozwoju                                                                                                              | 350 |
| Kryzys psychospołeczny                                                                                                      | 353 |
| Wiązka znaczących relacji                                                                                                   | 355 |
| Główne adaptacyjne cechy ego                                                                                                | 356 |
| Podstawowe zaburzenia                                                                                                       | 357 |
| Nowe kierunki                                                                                                               | 358 |
| Dodatkowe stadia rozwoju psychospołecznego                                                                                  | 358 |
| Integracja zadań rozwojowych                                                                                                | 360 |
| Centralny proces w rozwiązywaniu kryzysu psychospołecznego                                                                  | 361 |
| Intersekcjonalność                                                                                                          | 362 |
| Przykład badawczy: tożsamość indywidualna                                                                                   | 364 |
| Status tożsamości                                                                                                           | 365 |
| Rozwojowa progresja statusów tożsamości                                                                                     | 367 |
| Kształtowanie tożsamości kobiet i mężczyzn                                                                                  | 367 |
| Zastosowanie: rola nadziei w radzeniu sobie i rozwiązywaniu problemów                                                       | 368 |
| W jaki sposób teoria psychospołeczna odpowiada na podstawowe pytania, na które powinna odpowiadać teoria rozwoju człowieka? | 370 |
| Krytyka teorii psychospołecznej                                                                                             | 374 |
| Mocne strony                                                                                                                | 374 |
| Ograniczenia                                                                                                                | 376 |
| Pytania do refleksji i ćwiczenia                                                                                            | 378 |
| Słowa kluczowe                                                                                                              | 378 |
| Polecane materiały                                                                                                          | 379 |
| Bibliografia                                                                                                                | 379 |

|                                     |            |
|-------------------------------------|------------|
| <b>Rozdział 10</b>                  |            |
| <b>Teoria kulturowo-historyczna</b> | <b>385</b> |

|                                                                   |     |
|-------------------------------------------------------------------|-----|
| Pytania kierunkowe                                                | 386 |
| Opis przypadku                                                    | 386 |
| Kontekst historyczny                                              | 389 |
| Kluczowe pojęcia                                                  | 391 |
| Kultura jako czynnik zapośredniczający proces rozwoju poznawczego | 391 |
| Od interpsychicznego do intrapsychicznego                         | 393 |

|                                                                                                                         |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Mowa wewnętrzna                                                                                                         | 395 |
| Strefa najbliższego rozwoju                                                                                             | 396 |
| Rozwój nie nadąża za procesem uczenia się                                                                               | 397 |
| Symboliczna zabawa i rozwój                                                                                             | 397 |
| Nowe kierunki                                                                                                           | 398 |
| Zabawa symboliczna jako wiodąca forma aktywności dzieci                                                                 | 399 |
| Kulturowo-historyczna teoria aktywności (CHAT)                                                                          | 401 |
| Integracja indywidualnego, interpersonalnego i kulturowego poziomu analizy                                              | 404 |
| Wnioskowanie naukowe u osób, które doświadczyły i nie doświadczyły formalnej edukacji                                   | 404 |
| Przykład badawczy: kulturowe zarządzanie uwagą                                                                          | 405 |
| Zastosowanie: wpływ teorii Wygotskiego na nauczanie                                                                     | 408 |
| Zapośredniczone uczenie się                                                                                             | 409 |
| Uczenie się teoretyczne                                                                                                 | 410 |
| W jaki sposób teoria kulturowo-historyczna odpowiada na podstawowe pytania, na które powinna odpowiadać teoria rozwoju? | 412 |
| Krytyka teorii kulturowo-historycznej                                                                                   | 417 |
| Mocne strony                                                                                                            | 417 |
| Ograniczenia                                                                                                            | 418 |
| Pytania do refleksji i ćwiczenia                                                                                        | 421 |
| Słowa kluczowe                                                                                                          | 422 |
| Polecane materiały                                                                                                      | 422 |
| Bibliografia                                                                                                            | 423 |

## **Rozdział 11**

|                                                                                                                            |            |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Teoria bioekologiczna</b>                                                                                               | <b>427</b> |
| Pytania kierunkowe                                                                                                         | 428        |
| Opis przypadku                                                                                                             | 428        |
| Kontekst historyczny                                                                                                       | 430        |
| Kluczowe pojęcia                                                                                                           | 433        |
| Proces                                                                                                                     | 433        |
| Osoba                                                                                                                      | 434        |
| Konteksty                                                                                                                  | 435        |
| Teoria bioekologiczna a projekt badań                                                                                      | 438        |
| Nowe kierunki                                                                                                              | 439        |
| Specyficzne cechy systemów                                                                                                 | 439        |
| Media jako kontekst rozwoju                                                                                                | 440        |
| Wykorzystanie pełnego modelu bioekologicznego                                                                              | 441        |
| Rezultaty rozwoju                                                                                                          | 442        |
| Przykład badawczy: troskliwa opieka w dwóch kulturach                                                                      | 442        |
| Zastosowanie: ocena wpływu wczesnej edukacji na rezultaty rozwoju                                                          | 445        |
| W jaki sposób teoria bioekologiczna odpowiada na podstawowe pytania, na które powinna odpowiadać teoria rozwoju człowieka? | 447        |
| Krytyka teorii bioekologicznej                                                                                             | 451        |

|                                  |     |
|----------------------------------|-----|
| Mocne strony                     | 451 |
| Ograniczenia                     | 452 |
| Pytania do refleksji i ćwiczenia | 454 |
| Słowa kluczowe                   | 455 |
| Polecane materiały               | 455 |
| Bibliografia                     | 456 |

## **Rozdział 12**

### **Teoria systemów dynamicznych 459**

|                                                                                                               |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Pytania kierunkowe                                                                                            | 459 |
| Opis przypadku                                                                                                | 460 |
| Kontekst historyczny                                                                                          | 462 |
| Kluczowe pojęcia                                                                                              | 464 |
| Systemy                                                                                                       | 464 |
| Emergencja                                                                                                    | 470 |
| Samorganizacja                                                                                                | 472 |
| Zagnieżdżone skale czasowe                                                                                    | 474 |
| Nowe kierunki                                                                                                 | 475 |
| Konstruktywna sieć                                                                                            | 476 |
| Umiejętności dynamiczne                                                                                       | 477 |
| Przykład badawczy: błąd A - nie - B                                                                           | 479 |
| Zastosowanie: model systemów dynamicznych w badaniach nad rozwojem zachowań antyspołecznych                   | 481 |
| Jak teoria systemów dynamicznych odpowiada na podstawowe pytania, na które powinna odpowiadać teoria rozwoju? | 484 |
| Krytyka teorii systemów dynamicznych                                                                          | 489 |
| Mocne strony                                                                                                  | 489 |
| Ograniczenia                                                                                                  | 490 |
| Pytania do refleksji i ćwiczenia                                                                              | 491 |
| Słowa kluczowe                                                                                                | 492 |
| Polecane materiały                                                                                            | 492 |
| Bibliografia                                                                                                  | 493 |

## **Rozdział 13**

### **Epilog 497**

|                                                   |     |
|---------------------------------------------------|-----|
| Opis przypadku i analiza                          | 498 |
| Opis przypadku                                    | 498 |
| Analiza przypadku                                 | 499 |
| Dlaczego jest tyle teorii?                        | 506 |
| Podstawowe pojęcia dotyczące procesu zmiany       | 506 |
| Okresy życia                                      | 510 |
| Koncentracja na różnicach indywidualnych          | 510 |
| Nacisk na uniwersalność versus nacisk na kontekst | 512 |
| Okresy zmiany                                     | 512 |
| Implikacje dla praktyki                           | 512 |

|                             |            |
|-----------------------------|------------|
| Profilaktyka pierwotna      | 513        |
| Profilaktyka wtórna         | 514        |
| Profilaktyka trzeciorzędowa | 515        |
| Bibliografia                | 515        |
| <b>Indeks rzeczowy</b>      | <b>517</b> |
| <b>O Autorach</b>           | <b>527</b> |

oprac. BPK